

834. ALFRED ANDERSSON, MÖKLINTA

I detta häfte förekommer namnet Alfred Andersson då och då i form av arrangör - 2:a stämma till en del låtar. Han var en av många spelmän som sedan generationer tillbaka hade sina rötter i Möklinta, den del av Västmanland som bäst kunnat bevara sina spelmans-traditioner, ända in i våra dagar.

Alfred Andersson föddes år 1908 i Norrvad, Möklinta, och blev bygden trogen hela sitt liv. I unga år arbetade han hemma på faderns gård Olars men övergick sedermera till byggnadsarbete.

Redan tidigt vaknade hans musikaliska intresse och för att tillfredsställa detta tillverkade hans musikaliska mor en enkel men spelbar fiol, som Alfred fick när han var 6 år gammal, och på vilken Alfred efter moderns anvisningar snabbt lärde sig spela. Men redan när Alfred var 8 år gammal dog hans mor och därmed tystnade fiolen, för hans pappa tyckte inte om fiolspelandet. När så den enkla fiolen en dag ramlade ner från sin spik och gick sönder hade Alfred heller inget att spela på.

Det kom att dröja till dess Alfred var 15 år innan han änyo fick börja spela. En god vän fick höra talas om Alfreds musikaliska intresse och hjälpte honom inköpa en fiol. Och se, en hel del av det Alfred hade lärt sig i 6 - 8 - årsåldern satt ännu kvar! På egen hand - Alfred har utöver sin mor inte haft någon lärare varken i spelning eller noter - övade han raskt upp sina färdigheter, och en dag blev han inbjuden av bygdens storspelman, Västerbo Karl-Erik, att bli med i den av honom ledda Hembygdsmusikern. Och när Möklinta Spelmanslag bildades år 1953 blev Alfred en självskrivnen medlem i detta lag. Under ungdomsåren spelade Alfred saxofon och klarinett i olika dansorkestrar.

Vid sidan av sitt musikutövande komponerade Alfred under åren många låtar, som regel i folkmusikstil. Ett 30-tal av dessa lät han registrera i STIM under pseudonymen Olars-Alfred - efter fädernegården.

År 1974 utgav Västmanlands Spelmansförbund 20 av hans låtar i form av

ett låthäfte med namnet "20 låtar från Västmanland. Komponerade och arrangerade för 2 fioler av Alfred Andersson, Möklinta". Många andra av hans låtar förekommer i andra låthäften som förbundet utgivit.

År 1983 beslöt styrelsen för Västmanlands Spelmansförbund att försöka dokumentera den gamla dansmusiken i Möklinta, bevarad i form av noter hos Ingvar Carlsson i Västerbo. Alfred Andersson åtog sig uppdraget att arrangera ett antal låtar för de instrument som fanns tillgängliga och sedan spelades det hela in på grammo-fonskiva med bl.a. Alfred som en i orkestern.

Alfred avled i september 1985, 77 år gammal.

835. *Riksspelmannen Ragnar Schelén*

Ragnar Schelén är ännu ett exempel på en västmanlänning som bodde i Stockholm större delen av sitt liv men ändå blev Västmanland trogen och följde och stöttade den västmanländska folkmusiken.

Han föddes i Österunda församling i Västmanland den 12 april 1886. När han vid 8 års ålder började gå i söndagsskola fick han höra de första tonerna av en fiol och orgel och då vaknade en dröm: "Tänk, om jag hade en fiol ändå!"

Vid 11 års ålder fick han sin fiol, tillverkad av en russinlåda. Vid 56 års ålder fick han sitt andra instrument - ett piano. "Man kan få vänta länge på en sak som man har önskat sig", konstaterade Ragnar Schelén.

"Jag minns hur jag kältade på min far att han skulle köpa mig en riktig fiol. Men det blev aldrig något svar på den frågan. Men till sist så kom det ett svar och det var ganska kraftigt: Tig pojke med ditt tjtande! Tids nog hinner du få fiolskrapa att sitta och gnida på! Det var att vara tyst igen och invänta nya försök om det skulle lyckas."

Ragnar Schelén skrev vidare i sina egna memoarer: "Nu var det så att mitt hem ägde inga förmögenheter till något extra. Och jag fick i ganska unga år vara med vid skomakardisken för min far tyckte: Du kan gärna få börja göra nytta för dig. Lika väl som du springer ute och leker med andra ungar. Ja, ni förstår hur det kändes att sitta inne vid disken och se dom andra barnen vara ute å leka och inte få vara med. Och gick man inte hem direkt från skolan då visste jag vad det var som väntade hemma.

Jag fick till att börja med skära till snöfoder och kängfoder och klistra upp. Sedan fick jag göra becktråd och spänna lappar på gamla stövlar, jag som hade små händer. Då och då, när jag såg ett lämpligt tillfälle, passade jag på att fråga min far om han ville köpa mig en fiol. Det var då som han sade ifrån att han inte ville köpa någon åt mig.

Men så hade jag en äldre bror. Han sa till mig: Jag skall göra en fiol åt dig. Kan du göra en då? frågade jag. Ja, om han inte blir så välken, så duger han väl åt dig att lära dig på. Då ska ni se att jag blev glad när det verkligen kom en tanke på att jag skulle få en fiol. Men tiden blev lång innan den blev färdig. Snickare Lundin hjälpte till, för han var mycket intresserad av detta bygge.

Materialet togs från en russinlåda som vi fick hos handlarn. Ett skärbräde och en bit björk kom också till användning. Ljudet blev klent. För att få litet stil på fiolen tog snickare Lundin och betsade fiolen. Då blev ljudet ändå sämre.

Ragnars läromästare blev lantbrukare Gustav Silin i Damta, en duktig musiker som vanligen spelade i ortens missionshus. Han fick sig ett gott skratt när han fick se Ragnars fiol, men skänkte honom en stråke och lärde Ragnar de första grunderna.

Men musiken uppskattades inte hemma. Skall du hålla på med det där vinande, så ut i lagårn! Där kan du sitta å gnälla....! Men det var likadant med hönsen. Tuppen ville också vara i fred, men han vande sig så småningom. Så Ragnars första åhörare var hönsen.

När nu fadern såg att Ragnar hade sådan fallenhet och håg för att spela köpte han en riktig fiol åt pojken, som grät av lycka. Samma år - 1900 - spelade Ragnar på sin första dans. Men han blev rädd när man började varna honom för att han inte fick konfirmeras för att han ägnade sin fritid åt så syndiga saker som att spela på dans-tillställningar. Men det gick bra ändå.

Men "sedan kan man gott säga, att det verkliga helvetet började", skriver Ragnar Schelén i sina memoarer. "Det blev dans, spel och fyl-la utan like. Under åren 1900 och till 4:e dag jul 1910, då jag ingick mitt äktenskap, så var det ett ständigt spelande på logar, dansbanor, baler och födelsedagsfester så gott som varje lördag, söndag eller helg."

Hans speldistrikt omfattade bl.a. Österunda, Nysätra, Torstuna, Simtuna, Härminne, Långtora, Härkeberg, Biskopskulla, Örsundsbro och Järlåsa. Så det blev många och långa resor. Bondbalerna började klockan 8 på kvällen och slutade på morgonen så att pigorna hann hem till mjölkningen klockan 6 på morgonen. Ersättningen för spelningen var 3 - 5 kronor. Inte så mycket, men det blev destå mer sprit. Så när man skulle hem var man alltid mer eller mindre berusad. Många gånger fick han gå hem. "Då knöt man sig i dikesrenen och sov ruset av sig". Ibland på sin vandring hem mötte Ragnar folk som var på väg till kyrkan och var tvungen gå omvägar för att inte visa hur bedrövlig han såg ut efter en lördagskväll och natt.

Efter sitt äktenskap år 1910 hängde Ragnar upp fiolen på väggen i 8 år. Enda sättet för honom att komma ifrån drickandet.

Att han åter började spela berodde på att han kom i lag med en mycket duktig fiolspelare som hette Oskar Wikström, och de började spela allmogelåtar efter Schedin i Sala, Blåsen i Altuna och Blenkebo-Erik. Och ytterligare inspiration spela folkmusik fick dom av att höra Hjort Anders Olsson och Johan Olsson spela i ortens godtemplarlokal. Det blev ett intensivt spelande och repeterande - ofta med en liter brännvin på bordet. Ragnar Schelén och Oskar Wikström spelade ihop åren 1918 - 1927, då deras vägar skildes.

År 1929 kom han att spela med överlärare Granlund som var intendent för ungdomslogerna i Stockholm. När denne frågade Ragnar om han ville gå med i godtemplarlogen svarade Ragnar "Ja". "Det får jag verkligen säga att det var det lyckligaste jag har gjort", skriver han själv. "Sedan dess har krogar och restauranger fått förlora alla mina tjänta slantar".

Schelén och Granlund reste nu runt till olika godtemplarloger i två år och spelade. Den enda ersättningen de fick var för resekostnader.

År 1934 - vid 48 års ålder - tog Ragnar Schelén kontakt med musikalärare Filip Widén för att lära sig noter. Men det resulterade också i att de blev spelkamrater under ett flertal år. Bland annat spelade till godtemplarnas folkdanslag under flera år. Ragnar och hans spelkamrater spelade många gånger i radio, i Blå Hallen i Stockholms Stadshus, på Piperska Muren, Bellmansro m.fl. platser. Han erövrade titeln riksspelman och flera fina placeringar vid spelmanstävlingar.

Trots att han större delen av sitt liv bodde i Stockholm glömde han aldrig sina "rötter" i Västmanland, utan följde alltid med intresse vad som hände i våra trakter i fråga om folkmusik. När Västmanlands Spelmansförbund konstituerades i Kungsör den 27 augusti 1950 satt Ragnar Schelén ordförande och bevakade ivrigt förbundets förehavande så att det blev ett seriöst arbetande förbund och ingen nöjesförening - så som det höll på att bli vid ett tidigare försök samla spelmännen i Västmanland. Han följde vårt förbund genom besök då och då.

Ragnar Schelén utgav ett låthäfte med titeln "20 Folkmelodier komponerade av Riksspelman Ragnar Schelén". Låtarna arrangerades av ingen mindre än Olov Andersson. Häftet innehåller många låtar med västmanländsk anknytning. När detta låthäfte tog slut fick Västmanlands Spelmansförbund tillstånd att trycka upp ännu en utgåva. Tyvärr är även denna upplaga i skrivande stund slut. Scheléns låtar är populära. "Flenmo skänklåt" t.ex. - som Ragnar komponerade för ett storbröllop i Flenmo, Södermanland - hör man ofta spelas från olika delar av Sverige.

I juni 1970 tystnade Ragnar Scheléns fiol för alltid. Han var en stor folkmusikmusiker med västmanländsk anknytning som är väl värd att minnas.

GfA

Ragnar Schelén

Hugo Pettersson ("Hugo-Pelle")
Eskilstuna 1960-talet

David Nordqvist (t.v.) överlämnar förbundets förtjänsttecken i guld till Birger Carlsson, Västerbo, Möklinta.